

Dziś siedząc i podsumowując na spokojnie zakończenie tego mijającego roku, zniesmaczony faktem braku końca świata (a tak się przygotowywałem), przypomniałem sobie, że gdzieś w szufladzie na dnie zalega mi mój projekt dyplomowy. Postanowiłem go w końcu upublicznić, minęło już 8 lat a ja wciąż pamiętam ile pracy i wysiłku włożyłem w opracowanie tego potężnego tematu i poza dobrym wrażeniem na obronie dyplomowej i super oceną w indeksie nic tak naprawdę z tej pracy nie mam i pewnie mieć nie będę. A przecież zgromadziłem tutaj tyle ciekawego materiału, który doszedłem do wniosku może przyda się innym zainteresowanym np. studentom architektury, którzy będą opracowywać podobny temat z zakresu rewitalizacji dużych obszarów przemysłowych. Temat powstawał na zapleczu innego tematu (a mianowicie międzynarodowego opracowania zagospodarowania dzielnicy przemysłowej Karoliny w Ostrawie), w którym miałem kiedyś przyjemność brać udział i po cichu liczyłem, że przy okazji może się uda popchnąć ten temat dalej. Niestety mój promotor pokpił sprawę i moje studenckie marzenia niespełniły się wcale:) Cóż od tego w końcu mam tego bloga aby prezentować właśnie takie zapomniane tematy, które w dzisiejszych czasach wciąż pozostają aktualne, szczególnie w naszym przemysłowym rejonie. Publikację podzielę na kilka postów, aby nie wprowadzać znużenia długim czytaniem. Oczywiście zaznaczam praca jest z 2004 roku i pewne dane mogą już być nieaktualne.

PRACA DYPLOMOWA - arch. Rafał Lipiński

WIELKIE, MIEJSKIE KRAJOBRAZY LĄDOWE JAKO „IKONA CZY TYLKO WYSPA” MIASTA POINDUSTRIALNEGO?

STUDIUM ROZWIĄZAŃ URBANISTYCZNYCH NA PRZYKŁADZIE POPRZEMYSŁOWEGO TERENU VITKOVIC W OSTRAVIE.

1. WPROWADZENIE

1.1 Problematyka opracowania

Jednym z głównych zadań współczesnej urbanistyki jest rewitalizacja terenów przemysłowych. To aktualny temat w warunkach miast silnie związanych w przeszłości z przemysłem górniczym i hutniczym. Proces transformacji w tych miastach wymaga nie tylko rekultywacji zdegradowanych wyrobisk i zalanych terenów, ale też między innymi znalezienia nowych funkcji dla budynków przemysłowych, maszyn górniczych, zabudowań kopalnianych itd. Około 1960 roku rozpoczął się proces likwidacji górnictwa węglowego w Europie Zachodniej. Nieco później, w latach 1980 - 1988, przebudowę technologiczną i znaczną redukcję produkcji przeszedł przemysł stalowy. Likwidacja kopalń, restrukturyzacja hut, stalowni, zmiany w innych technologiach, wywołały masowe pojawienie się terenów przemysłowych wraz z towarzyszącymi im zjawiskami bezrobocia, migracji, szkód ekologicznych, opuszczania przez zakłady dzielnic przemysłowych. Poprzednio tereny przemysłowe, jakkolwiek występowały, nie stwarzały specjalnych trudności, ponieważ zmiany na nich zachodzące nie były zbyt głębokie, a ich powierzchnia niezbyt wielka. Mogły

więc zostać łatwo zaadoptowane do innych celów lub po prostu porzucone. Pojemność absorpcyjna, zarówno środowiska naturalnego, jak i kulturowego była wystarczająca dla ich asymilacji. Problem europejski zaczął się po 1973 roku z powodu silnego kryzysu energetycznego, który spowodował nie tylko upadek terenów przemysłowych zajmowanych przez przestarzałe technologiczne gałęzie, ale i otaczających je dzielnic mieszkaniowych, infrastruktury technicznej oraz społecznej. Reakcją były działania władz lokalnych, regionalnych, państwowych, które na podstawie naukowo opracowanych programów podjęły działania mające na celu rewaloryzację i rewitalizację miast.

1.2 Identyfikacja problemu

Dotychczas obiekty i tereny poprzemysłowe były rozpatrywane jako mienie niechciane, ugory poprzemysłowe, odpady, ruiny, zniszczenia, postrzegane jako brudne, brzydkie, niebezpieczne i patogenne. To nasuwało najpowszechniejszy sposób rozwiązywania tego problemu – to jest jego likwidację. Stopniowo w latach dziewięćdziesiątych zaczęto zauważać wartości terenów poprzemysłowych i rozpoczęto ich powolną restrukturyzację i rekultywację. Jednak proces ten jest jak na razie bardzo mozolny, gdyż wciąż brakuje wypracowanych instrumentów współpracy w skali regionu, a przecież kształtowanie krajobrazu postindustrialnego ma bardzo istotny wpływ na jego rozwój gospodarczy. Oczywiście jest możliwość wykorzystania zasobów poprzemysłowych do działalności gospodarczej – wymaga to jednak dobrego rozpoznania i koordynacji działań na poziomie lokalnym i regionalnym.

1.3 Cel opracowania

Ideą tego projektu jest proces aranżacji nowego kodu krajobrazowego dla terenu poprzemysłowego. Pomimo różnych interpretacji, krajobraz zawsze stanowił podstawowy element strukturalny przy tworzeniu pojęcia projektu architektonicznego. Skala i uwarunkowania opracowywanego krajobrazu wymagają potraktowania go modelowo, z podziałem na pewne procesy czy etapy zagospodarowania. Searching projektu ukazuje różne kierunki poszukiwań – od zwykłej parcelacji, poprzez wyspowanie aż do powstania nowych ośrodków z jądrami krystalizacji funkcji, które poprzez wymieszanie i różnorodność mają wyznaczyć nowy kod krajobrazowy w postaci PLAZM KRAJOBRAZOWYCH. To propozycja modelowa – ale w wyraźny sposób definiująca ten opuszczony i zapomniany ład. Większość kroków projektowych w tym opracowaniu to badania teoretyczne.

2. ANALIZA POŁOŻENIA

2.1 Ogólna charakterystyka miasta

Ostrava jest niezwykłym miastem Republiki Czeskiej. Do niedawna nazywana stalowym sercem państwa, była schematycznie postrzegana jako zadymione, ponure miasto twardych, w pocie czoła pracujących ludzi. Ale w przeszłości nie zawsze tak było. Ostrava była m. in. miastem tranzytowym z rozwiniętym handlem. Przez stulecia Ostrava była miastem coraz bardziej kosmopolitycznym z kwitnącą kulturą i gospodarką oraz ożywionym

życiem towarzyskim. Na przełomie XIX i XX wieku oraz w okresie międzywojennym Ostrawa była już wyraźnie ukształtowanym ośrodkiem pulsującej życiem aglomeracji miejskiej z rozwiniętą siecią handlową, bogatym przemysłem, ośrodkami życia kulturalnego kilku narodowości (w tym i polskiej) i in. Po roku 1989 Ostrawa zmieniła swe oblicze jak mało które z pozostałych miast czeskich. Poważnie zmieniły się warunki życia jej mieszkańców. Zamknięto stare, wyeksploatowane zakłady przemysłowe. 30.06.1994 na powierzchnię wyjechał ostatni wagon węgla z kopalni na terenie miasta. Tysiące górników i hutników zmuszone były przekwalifikować się na inne zawody. Zainstalowano filtry do oczyszczania powietrza. Rozwijają się banki i usługi. Znaczenia nabiera położenie miasta w pobliżu przejść granicznych z Polską (15 km) i ze Słowacją (55 km). Krok po kroku odnawiane centrum miasta zadziwia pięknem swej architektury nawet rodowitych Ostrawian. Coraz liczniejsze są eleganckie hotele i restauracje. Ostrawa jest odpowiednim miastem do organizowania wystaw, targów, imprez kulturalnych i sportowych. Interesujące są również okolice Ostrawy, pełne terenów sportowych i turystycznych (letnich i zimowych) oraz uzdrowisk.

2.1.1 Nazwa

- wyprowadzona od nazwy rzeki Ostarvicy, pierwotnie nazywanej Ostrawa składającej się z dwóch członów ostr+awa (ostrą woda, bystra rzeka)
- postać białego konia – prawdopodobnie symbol tranzytowego położenia miasta, albo wywodzi się z herbu założyciela i pierwszego wójta Morawskiej Ostrawy
- złota róża – pochodzi z herbu biskupa Ołomuńca.

2.1.2 Herb (w uproszczeniu)

- postać białego konia – prawdopodobnie symbol tranzytowego położenia miasta, albo wywodzi się z herbu założyciela i pierwszego wójta Morawskiej Ostrawy
- złota róża – pochodzi z herbu biskupa Ołomuńca.

2.1.3 Położenie

- w miejscu połączenia się czterech rzek: Odry, Opawy, Ostrawicy i Łucyny przy wlocie do Bramy Morawskiej, na pograniczu karpackiego i sudeckiego systemu górskiego.

2.1.4 Odległości:

Brno (CZ)	170 km
Ołomuniec (CZ)	95 km
Plzeň (CZ)	456 km
Praha (CZ)	365 km
Ústí nad Łabą (CZ)	454 km
najbliższe przejście graniczne na Słowację	55 km
Žilina (SK)	100 km
najbliższe przejście graniczne do Polski	15 km
Katowice (PL)	90 km

najbliższe przejście graniczne do Austrii	210 km
Wiedeń (A)	300 km

2.1.5 Najbardziej oddalone punkty miasta

Z północy na południe (Antošovice-Nová Bělá)	20,5 km
Z zachodu na wschód (Bartovice-Krásné Pole)	20,1 km
Liczba mieszkańców (k 1.3.2001)	319 293
Gęstość zaludnienia (osoby na km ²)	1 500
Powierzchnia miasta	214,21 km ²
Liczba obwodów miejskich (dzielnic)	23
Liczba pierwotnych gmin	34
Średnia temperatura roczna	8,6 °C
Wysokość nad poziomem morza	208-334 m n.m.
Średnia suma opadów rocznych	568,3 mm
Powierzchnia zieleni miejskiej	1 056 ha
Długość miejscowych linii komunikacyjnych	828 km

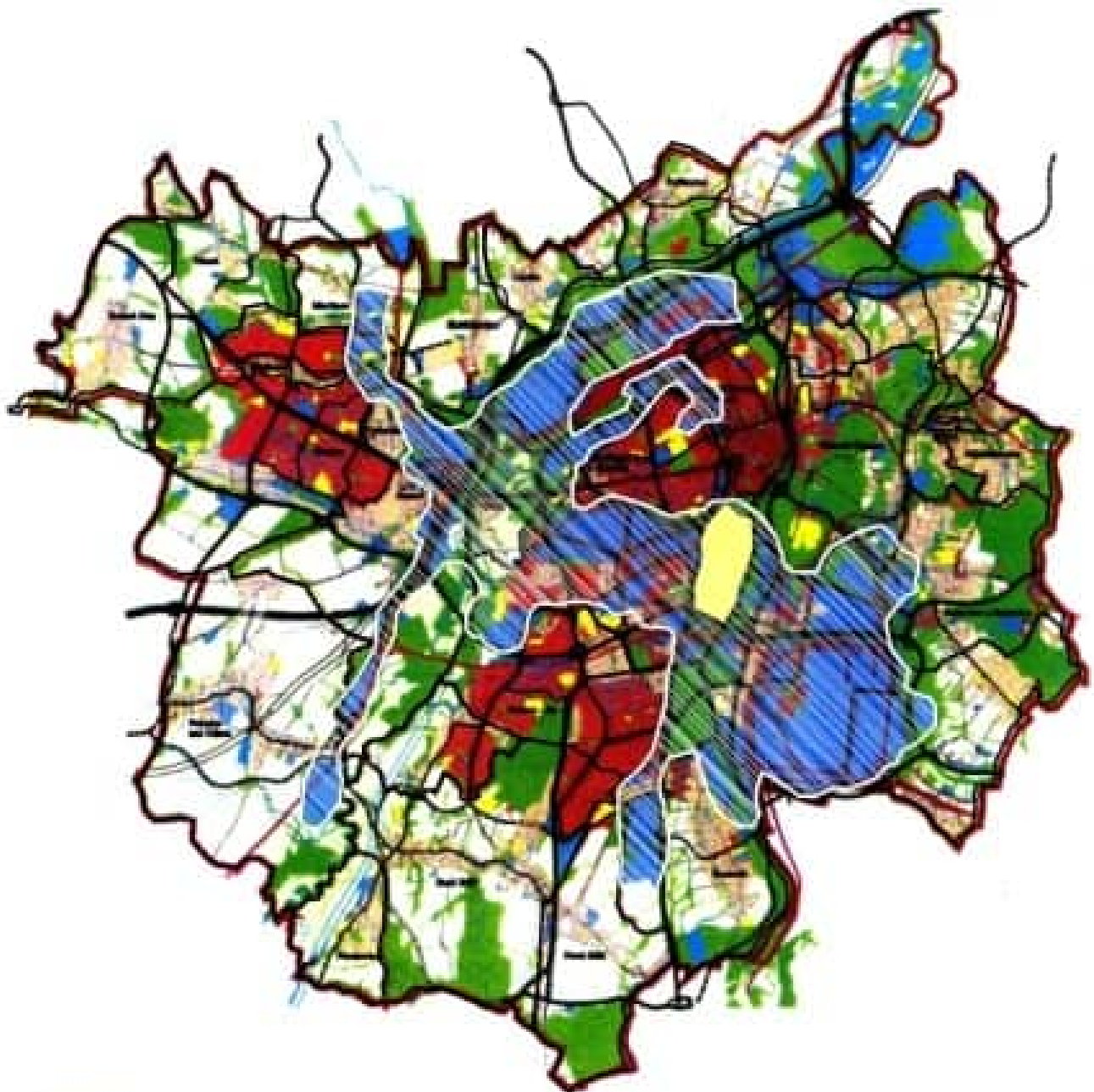
2.2 Lokalizacja opracowywanego terenu

Vítkovice – zdjęcie lotnicze

Vítkovice to jedna z dzielnic Ostrawy położona w bliskiej odległości historycznego centrum, stanowiąca przez swoją lokalizację ewenement w historii budowania miast. Zajmuje powierzchnię około 150 ha. Obecnie opuszczona, przemysłowa wyspa, częściowo zdegradowana z zabytkową tkanką. Oddzielona od miasta z jednej strony komunikacja kołową, a z drugiej naturalną granicą rzeki Ostravicy. Rozległe obszary substandardowe bez wykształconej struktury miejskiej, a komunikacja i zagospodarowanie oparte na systemie nieodróżnionych ciągów komunikacyjnych są przyczyną stagnacji dzielnicy. Z powodu wyżej wymienionych problemów, w obecnym planie zagospodarowania miejscowego Ostrawy – brak dla tego terenu konkretnego zapisu określającego kierunki dalszego rozwoju. Przez okres 150 lat działała tam huta, koksownia, kopalnia i dział produkcji maszyn ciężkich.

- **TERENY PRZEMYSŁOWE**
- **TERENY MIEJSKIEGO JĄDRA**
- **TEREN OPRACOWYWANYCH VITKOVIC**
- **TERENY ZIELENI MIEJSKIEJ**

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Ostravy.

Działalność tego typu była jednak czynnikiem dyskryminującym dla jakości środowiska w tym miejscu i doprowadziła do urzędowego zakazu jakiegokolwiek rozbudowy z przyczyn wprowadzenia pasa ochrony higienicznej. Choć rekultywację w formie zalesiania była częściowo przeprowadzana na bieżąco, to dziś gdy hutnictwo i górnictwo przestało być opłacalne, region wymaga ogromnych przeobrażeń.

Obwody miejskie w Ostrawie.

Lokalizacja Vitkovic nadaje się jednak do wykorzystania dla nowych funkcji o miejskim i regionalnym znaczeniu i ta właśnie możliwość podnosi rolę Vitkovic do pozycji regionalnej, a wręcz ponad regionalnej i w związku ze spadkiem zaludnienia w Ostrawie, kluczowym zagadnieniem jest szukanie nowych koncepcji życia i mieszkania w regionie oraz poszukiwanie nowych możliwości rozwoju gospodarczego, ze szczególnym naciskiem na różne formy odnawialnych źródeł energii.

Obwód miejski Vitkovice